

З 988 року в шлюбно-сімейному праві Київської Русі відбуваються суттєві зміни під впливом християнства. На державну арену виступає церква і бере шлюб під свою опіку. Вся сфера сімейних відносин переходить у ведення церковного права. Зокрема, "Устав князя Володимира" надавав церкві повноваження для вирішення таких питань, як розлучення, порушення подружньої вірності, перелюб, тяжби щодо спадку тощо.

Як відомо, руська церква запозичила основні канони у візантійської церкви, включаючи й погляди на шлюб. Але робила це творчо. Зокрема, за візантійським церковним правом церковному шлюбу повинна була передувати шлюбна угода чи заручини. В Київській Русі інститут заручин не знайшов широкого застосування (принаймні в перші два століття після прийняття християнства). Це пояснюється насамперед тим, що церква вела боротьбу із залишками язичницького шлюбу, зокрема, з двоюонством, розірванням шлюбу за бажанням чоловіка (так званий розпуст) тощо.

Що ж до умов, необхідних для взяття шлюбу в Руській державі, то тут є ряд особливостей. Шлюби, наприклад, укладалися в більш близьких ступенях спорідненості, ніж це було встановлено у візантійському законодавстві. Шлюби могли укладатися й тоді, коли особи, що одружувалися, ще не досягли шлюбного віку. Так, князі іноді одружували своїх синів у 11 років, а доньок – у 8. Згода з боку молодят також була необов'язковою.

Церква також забороняла укладати шлюб з представником іншої конфесії. Феодально-корпоративний устрій давньоруського суспільства унеможлилював шлюби між людьми, що належали до різних соціальних станів. Щоправда, у законодавчих кодексах Київської Русі не зафіксовано правові норми, які б чинили перепони для подібних шлюбів, але церква відмовлялась освячувати їх. Що ж до розлучень, то церква в Київській Русі, так само, як у Візантії, обмежувала це право.

У Київській Русі становище жінки визначалося становищем чоловіка. Але з цього правила є і винятки. Так, у ст.110 Руської Правди сказано, що якщо чоловік одружиться з рабинею, то сам стає рабом.

Що стосувалося майнових відносин у подружжі, то після хрещення Русі тут іде боротьба двох начал. Одне начало – характерне для сімейних відносин у варварському суспільстві, коли лише чоловікові належало право володіти, користуватися та розпоряджатися не тільки своїм майном, а й майном, котре дружина приносила в його дім, тобто її приданим. Інше ж начало, яке почало запроваджуватися візантійським духовенством, розширює права дружини. Вирішуючи майнові спори між чоловіком та жінкою, церква тією чи іншою мірою наслідувала візантійське законодавство та візантійську церковну практику.

Перейдемо тепер до питання, які ж зміни сталися у відносинах батьків і дітей після 988 року. Після хрещення Русі церква повела активну боротьбу за "святість шлюбу". Її результатом стала рецепція норм візантійського права щодо законних і незаконних дітей. Так, останніми визнавалися діти, народжені поза офіційним шлюбом. Такі діти не мали права спадку після своїх батьків. Проте таке нове ставлення до позашлюбних дітей впроваджувалось у Київській Русі з великими труднощами.

Що стосується усиновлення, то в джерелах, які належать до цього періоду, про це не згадується. Проте усиновлення було поширене серед європейських народів, і дослідники вважають, що це явище мало місце і в Київській Русі.

Батьківська влада стає м'якшою порівняно з дофеодальним періодом. Внаслідок впливу візантійського законодавства у деяких руських родинах виникає двовладдя. Так, після смерті чоловіка жінка мала право доглядати своїх дітей до їхнього повноліття, а останні мали їй повністю підкорятися. Проте таке пом'якшення батьківської влади не було істотним.

І, нарешті, опікунство. За джерелами права, які дійшли до наших часів, ми бачимо, що цей інститут у Київській Русі був досить розвинений. Про це, зокрема, свідчать такі риси руського опікунського права, як винагорода опікуну за його діяльність, його звіт про виконання ним його обов'язків і строга відповідальність.

Таким було сімейне право Київської Русі. Воно породило багато самобутніх звичаїв, обрядів, традицій, які існують в Україні й до сьогодні.

Література

1. Юшков С. В. *Общественно-политический строй Киевского государства*. – М.: Госполитиздат, 1949.
2. Покровский И. А. *Основные проблемы гражданского права*. - М.: Статут, 2001.

О. Остимчук,
студентка 3 курсу правничого коледжу
Львівського національного університету
імені Івана Франка

ПРАВА СПОЖИВАЧІВ У РАЗІ ПРИДБАННЯ ТОВАРУ НЕНАЛЕЖНОЇ ЯКОСТІ

В умовах жорсткої конкуренції суб'єктів підприємницької діяльності, яка має об'єктивні підстави існування в суспільстві з ринковою економікою, фігура громадянина стає центральною, підвищується його ініціативність і самостійність. Саме тому зростає необхідність особливого захисту громадянина, коли останній виступає покупцем, замовником, набувачем товарів, робіт та послуг. Конституційне положення про те, що "держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності..." і "захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та усіх видів послуг і робіт..." [ч.3 ст.42 КУ], потребує додаткового законодавчого та нормативного забезпечення.

В системі законодавства про захист прав споживачів центральне місце посідає Закон України "Про захист прав споживачів", який є спеціальним комплексним нормативним актом, що містить особливі методи та способи захисту прав споживачів. Особливості полягають у тому, що крім звичайних, встановлених ще й додаткові гарантії споживачами своїх прав та додаткових обов'язків і підвищена відповідальність осіб, зобов'язаних щодо споживача. В преамбулі цього Закону поняття "споживач" набуло суто юридичного значення. В ній сказано, що "Закон регулює відносини між споживачами товарів (робіт, послуг) і виготівниками, виконавцями, продавцями в умовах різних форм власності, встановлює права споживачів та визначає механізм реалізації захисту їх прав". При цьому споживачем визнається громадянин, який використовує або має намір придбати чи замовити товари (роботи, послуги) для власних побутових потреб. А зобов'язаною перед споживачем стороною виступає підприємство, установа, організація або громадянин-підприємець, які виробляють товари для реалізації, виконують роботи або надають послуги, реалізують товари за договором купівлі-продажу.

Серед основних прав споживача, закріплених чинним законодавством, є право на захист у разі придбання товару неналежної якості. Чинне законодавство України передбачає вимоги, які може пред'являти покупець до продавця при виявленні недоліків товару чи його фальсифікації протягом гарантійного чи інших термінів, установлених правилами чи договорами як обов'язкові для сторін, і становлять можливі способи відновлення його порушених прав у зв'язку з придбанням товару неналежної якості. З тексту закону випливає, що покупець має право на свій розсуд пред'явити будь-яку з перелічених вимог.

Стаття 14 Закону не дає однозначної відповіді, що відшкодуванню підлягають витрати, зроблені кредитором, втрата або пошкодження його майна, а також не одержані доходи, які б він одержав, якби боржник виконав зобов'язання.

З метою усунення можливих сумнівів щодо можливості відшкодування збитків при застосуванні правил підпунктів "а", "б", "в", "г" п.1 ст. 14 Закону "Про захист прав споживачів" у ній має бути закріплено застереження про право покупця (споживача) вимагати в усіх цих випадках стягнення збитків, завданих йому придбанням товару неналежної якості. Така пропозиція узгоджується із сформованою в Україні судовою практикою, узагальненою в Постанові Пленуму Верховного Суду України "Про практику розгляду цивільних справ за позовами про захист прав споживачів" від 12 квітня 1996 року, в якій зазначено, що "при вирішенні питання про відповідальність та про наявність і розмір збитків, заподіяних споживачеві у зв'язку з недоліками товару (робіт, послуг), суду належить виходити як із загальних, так і з спеціальних норм законодавства (статей 263, 271, 326, 337, 341, 347, 403, 410, 412, 419, 420 та 422 ЦК України), а також з умов укладеного сторонами договору".

У ст.738 проекту ЦК України закладено принципово іншу концепцію відновлення прав покупця у разі продажу йому через систему роздрібно торгівлі товару неналежної якості. У зазначеній статті взагалі не передбачається можливість відшкодування збитків при пред'явленні покупцем перелічених вимог. Можна було б припустити, що у цих випадках можуть застосовуватися загальні правила статті 708 проекту ЦК. Однак такий висновок щодо співвідношення змісту статей 708 і 738 проекту ЦК є лише припущенням, правомірність якого в судовій практиці може викликати сумнів. Тому для позитивного вирішення даної проблеми у ст. 738 проекту ЦК необхідно було б зробити спеціальні застереження про допустимість відшкодування збитків, заподіяних покупцеві, в усіх зазначених у ній випадках.

У ст.14 Закону "Про захист прав споживачів" законодавець окремо наголошує, що стосовно непродовольчих товарів, що були у використанні та реалізовані через роздрібні комісійні торговельні підприємства, вимоги споживача, зазначені у п.2 ст.14, задовольняються за згодою продавця. Цю норму було внесено в Закон у 1993 році. Таку норму аж ніяк не можна визнати вдалою. Вона не лише суперечить основоположним принципам законодавства, а й статті 234 ЦК, яка не ставить у залежність реалізацію прав покупця у разі придбання товару неналежної якості від факту перебування товару до продажу у користуванні.

Важко пояснити відсутність у Законі посилання на можливість звернення покупця з вимогою відшкодувати заподіяні йому збитки. Цю прогалину може заповнити ст.17 Закону "Про захист прав споживачів", згідно з якою шкода, заподіяна життю, здоров'ю або майну споживача товарами, що містять конструктивні, виробничі, рецептурні або інші недоліки, підлягає відшкодуванню у повному обсязі, якщо інше не передбачено законодавством.

Можна в даному випадку застосувати й загальні положення цивільного законодавства про відповідальність за неналежне виконання боржником зобов'язання. Однак у будь-якому разі проблема відшкодування споживачам збитків, завданих продовольчими товарами неналежної якості, ще потребує подальшого законодавчого вирішення.

Не можна погодитись з категоричністю правила встановлення для продавців і виробників в імперативній формі обов'язку щодо створення обмінного фонду товарів, яке не передбачає ніяких винятків, не враховує особливостей перехідної економіки та ступеня готовності до його впровадження торговельними підприємствами.

Законодавець також надає право споживачеві пред'явити виробнику вимогу про безплатне усунення недоліків товару і після закінчення гарантійного терміну, але в межах встановленого терміну служби (коли ж такий не був встановлений – протягом 10 років) і якщо в товарі були виявлені істотні недоліки, допущені з вини виробника [п. 8 ст. 14 Закону]. Зазначена пільгова норма може бути прийнята для легкових автомобілів, мотоциклів, іншої техніки довготривалого використання. Водночас існують такі промислові товари, які повністю зношуються протягом 10-річного терміну. Не враховує Закон також і умов та інтенсивності використання товару (наприклад, в автомобілів – обсягу кілометражного пробігу). Отже, дана проблема потребує економіко-технічного обґрунтування, а відповідно і подальшого правового врегулювання.

Таким чином, слід зазначити, що недоброякісні товари можуть становити загрозу життю та здоров'ю споживачів, їх майну та навколишньому середовищу. В цій доповіді, я намагалась розглянути загальні аспекти, що характеризують правові способи та порядок відновлення в Україні прав споживачів у разі придбання товару неналежної якості. Безумовно, що при вивченні цієї проблеми необхідно всесторонньо дослідити комплекс нормативних та правових актів, які діють в державі, в тому числі і норм, що торкаються захисту інших прав споживачів, гарантованих державою. Крім того, необхідно звернути належну увагу на проблеми, що виникають при практичному застосуванні норм законодавства про захист прав споживачів.

Є. Палій,

*студентка III курсу юридичного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка*

ПРАВОВІ АСПЕКТИ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Право на охорону здоров'я є базовим в системі соціальних прав. Здоров'я населення в цілому і кожної людини зокрема як члена суспільства має визначальне значення для існування і розвитку держави, що визнано Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 1979 і Програмою ВООЗ.

Розбудова Української держави почалась пошуком шляхів для подолання кризи в успадкованій економіці. Загальна економічна криза в нашій країні болуче позначилася на стані здоров'я населення. Протягом останніх років динаміка медико-демографічних показників стає вкрай негативна. Це підтверджує як показник очікуваної тривалості життя при народженні, який повільно зменшується, а також збільшення коефіцієнтів смертності. Реалістична оцінка наявного стану в охороні здоров'я не дозволяє зволікати з її реформуванням. Вважаємо, що створення інфраструктури соціально-страхового забезпечення є єдиним способом виходу з кризової ситуації.

Однак на сьогоднішній день закону, який би врегулював відносини у сфері загальнообов'язкового державного медичного страхування, немає.

Що вкладається в поняття "страхова медицина" і "медичне страхування"?

Страхова медицина охоплює фінансування наукових досліджень, підготовку медичних кадрів, витрати на розвиток матеріально-технічної бази лікувальних закладів, надання медичної допомоги населенню.

Медичне страхування — це система організаційних та фінансових заходів щодо забезпечення діяльності страхової медицини.

Медичне страхування передбачає страхування на випадок втрати здоров'я з будь-якої причини. Воно має певні переваги перед державними і приватними системами, а також відомчою медициною, забезпечує більшу доступність, якість і повноту